

J Rekola/as

25.8.2009

Oikeusministeriö

25. 08. 2009

ad 15, 021, 2006

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto

Suomen Journalistiliiton lausunto esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistusta koskevaan komiteamietintöön (2009:2)

Esitutkinta- ja pakkokeinotoimikunnan mietinnössä esitetään esitutkintalain (7 luku 8 § 4 mom) muuttamista siten, että toimittajien lähdesuoja voidaan murtaa jo esitutkintavaiheessa, mikäli tiedon alkuperäinen antaja on todennäköisesti syyllistynyt salassapitorikokseen. Lähteen ilmaisemisen tulisi myös olla sekä välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi että perusteltua rikoksen vakavuuteen ja seurauksiin nähden.

Suomen Journalistiliitto ei voi hyväksyä tällaista heikennystä lähdesuojaan, joka on sanan- ja lehdistönvapauden tärkeä kulmakivi.

Kyse on journalistin oikeudesta kieltäytyä paljastamasta lähdeään tai anonymisti julkaistun kirjoituksen laatijaa. Lähdesuojan tarkoituksena on taata julkiselle sanalle keinot valvoa vallankäyttöä ja tuoda esiin salattuja epäkohtia. Lähdesuojan avulla voidaan varmistaa, että journalistille tietoja antavan henkilöllisyys ei paljastu eikä tietolähteen tarvitse pelätä joutuvansa painostuksen tai kostotoimien kohteeksi.

Lähdesuoja kuuluu olennaisena osana sananvapauteen, minkä on myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien (EIT) ratkaisukäytännössään selkeästi vahvistanut. Suojan puuttuminen heikentäisi journalismin roolia vallan vahtikoirana sekä sen mahdollisuutta jakaa yleisölle täsmällistä ja luotettavaa tietoa. Tämän takia EIT on katsonut, että lähdesuoja voidaan murtaa vain erittäin tärkeistä syistä. Salassapitorikos ei ole tällainen tärkeä syy, EIT ei ole kertaakaan hyväksynyt lähdesuojan murtamista salassapitorikoksen selvittämiseksi.

Toimikunnan esitys heikentäisi lähdesuojaa radikaalisti. Nykyisen lainsäädännön mukaan lähdesuoja on mahdollista murtaa esitutkintavaiheessa vain kun kysymyksessä on ns. törkeä rikos, josta saattaa seurata vankeutta vähintään 6 vuotta. Salassapitorikosta ei Suomessakaan ole pidetty törkeänä, koska teon maksimirangaistus on 2 vuotta vankeutta, eikä lähdesuojaa siis voida esitutkinnassa murtaa. Salassapitorikosta koskeva lähdesuojan murtaminen voi tapahtua vasta oikeudenkäyntivaiheessa, jos syytteen nostamiseksi saadaan muuta kautta tarpeeksi näyttöä.

Lähdesuojan radikaalille heikentämiselle ei ole esitetty todellista tarvetta tai syytä.

J Rekola/as

25.8.2009

Lainmuutosesityksen taustaksi on usein mainittu tarve tukkia poliisin tietovuodot medialle ja erityisesti tapaus Alpo Rusi. Häntä koskeva Supon vakoilu epäily tuli julkisuuteen syksyllä 2002, mutta todettiin tutkinnassa aiheettomaksi. Toimikunnan esitysten perusteluissa todetaan: "Erityisesti silloin kun salassapitovelvollisen lainvastaisesti antamat tiedot ovat virheellisiä tai puutteellisia ja niiden julkaisemisesta on aiheutunut vakavia seurauksia tietojen kohteelle, olisi tarpeen voida punnita lähdesuojan merkitystä suhteessa yksityisen henkilön kärsimään vahinkoon."

Tapaus Rusi ei kuitenkaan sovellu perusteluksi journalistin lähdesuojan heikentämiselle. Suojelupoliisin tutkinnan paljastanut toimittaja kertoi komiteamietinnön tultua julki, että vastoin yleisiä arvailuja vihjeen antaja ei ollut suojelupoliisi eikä muu poliisi. Lakiesityksen taustalla ollut rikosepäily onkin aiheeton. Lisäksi tieto vakoilu epäilystä oli kerrottu jo ennen kuulusteluja keväällä 2002 Tasavallan Presidentille, useille virkamiehille ja lukuisille johtaville poliitikoille.

Tapaus Rusi nimenomaan osoittaa, kuinka tärkeitä on edellyttää muuta näyttöä salassapitorikoksesta ennen lähdesuojan murtamista, koska muuten annetaan avoin valtakirja sananvapauden ydinalueelle kuuluvan poliittisen ja yhteiskunnallisen keskustelun, yhteiskunnallisten epäkohtien paljastamisen ja vallankäytön valvonnan vaikeuttamiselle. Pyrkimyskin lähdesuojan murtamiseen sen selvittämiseksi, onko jotakin salassapitorikosta tapahtunut vai ei, vihjaa yritykseen peitellä epäkohtia, rankaista epäkohtien paljastajaa ja suojella taloudellista ja poliittista eliittiä kiusalliselta julkisuudelta.

Kun esitutkintalakia nyt uudistetaan, on lähdesuoja syytä jättää ennalleen. Sen vahvistamiseksi lakiin on syytä lisätä Oikeustoimittajat ry:n esittämät säännökset lähdesuojan alaisen materiaalin takavarikoimis- ja jäljentämiskiellosta sekä kielto tehdä kotietsintä toimitukseen ja/tai toimittajan kotiin tällaisen asiakirjan löytämiseksi. Säännökset ovat tarpeen, jotta lähdesuojan takaavia säännöksiä ei voida kiertää takavarikkoa ja etsintää koskevilla säännöksillä.

SUOMEN JOURNALISTILIITTO –
FINLANDS JOURNALISTFÖRBUND ry.

Arto Nieminen
puheenjohtaja

Juha Rekola
asiamies